

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Інститут філології й журналістики

Кафедра української літератури

ДИПЛОМНА РОБОТА

з історії української літератури

на тему:

Поетика художнього психологізму новелістики Ольги Кобилянської

Студентки 4 курсу Б групи
галузі знань 0203 Гуманітарні науки
напрямку підготовки 6.020303
Філологія* Українська мова і література
Геть Юлії Юріївни

Науковий керівник: канд. філол. наук,
доцент **Віннічук А.П.**

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2016 рік

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ I. Розвиток української новелістики кінця XIX – початку XX століття: жанрові модифікації	6
1.1 Психологічна новела: засоби, форми, прийоми вираження	6
1.2 Стан сучасної наукової інтерпретації новелістики Ольги Кобилянської	14
Розділ II. Психологізм як домінуюча ознака малої прози Ольги Кобилянської	26
2.1 Психологізація портретів у характеротворчій поетиці новел письменниці	26
2.2 Роль пейзажу в розкритті внутрішнього стану персонажів (на матеріалі новел «Природа», «Некультурна», «Битва»)	39
2.3 Художня деталь як засіб творення характерів та відтворення внутрішнього стану героя в новелах «Valse melancolique», «Жебрачка»	46
2.4 Форми внутрішнього мовлення в новелі «Він і вона»	52
Висновки	57
Список використаної літератури	59

Вступ

Історія української літератури кінця XIX – XX століття являє розмаїту художню картину, в якій поєднується високотрагічне і знижене, гуманне і людиноненависницьке, духовні злети і пристосуванство до жорстоких реалій повсякдення. Звісно, це не могло не стати одним із визначальних факторів духовної еволюції українського письменства та насичення його психологічними сюжетами.

Новелістика кінця XIX – XX ст. виявилася вкрай оперативним жанром української літератури, що зазнавав численних формо-змістових експериментів, стильових модифікацій, естетичних пошуків, наближаючись до кращих зразків світового модерного письменства і був репрезентований творами відомих літераторів того часу.

Постать Ольги Кобилянської, її творчість цікавила дослідників різних історичних періодів. Тому художня спадщина письменниці не була обділена увагою літературознавців. Науковці аналізували жанрову специфіку, ідейно-тематичний зміст, стильові особливості, морально-етичні цінності оповідань, новел, повістей, нарисів, але поетиці психологізму новел О. Кобилянської приділено все ж недостатньо уваги.

Тому **актуальність дослідження зумовлена тим, що незважаючи на наявність чималої кількості наукових статей і ряду монографічних праць, творчість О. Кобилянської змушує щоразу по-новому відкривати художні світи її доробку.**

Мета роботи передбачає вивчення рис художнього психологізму в новелістиці О. Кобилянської, виокремлення її у контексті світового та національного літературного процесу кінця XIX – початку XX ст.

Відповідно до мети було поставлено такі **завдання**:

- з'ясувати основні положення розвитку української новелістики кінця XIX – початку XX століття, охарактеризувати їх жанрові модифікації;
- проаналізувати жанр психологічної новели: засоби, форми, прийоми вираження;

- сформувати ключові положення про стан сучасної наукової інтерпретації новелістики О. Кобилянської;

- виявити риси психологізації портретів у характеротворчій поетиці новел письменниці;

- визначити роль пейзажу в розкритті внутрішнього стану персонажів (на матеріалі новел «Природа», «Некультурна», «Битва»);

- охарактеризувати роль художньої деталі як засобу творення характерів та відтворення внутрішнього стану героя в новелах «Valse melancolique», «Жебрачка»;

- проаналізувати форми внутрішнього мовлення в новелі «Він і вона»;

- узагальнити дослідження психологізму в новелістиці О. Кобилянської.

Об'єктом дослідження є новели О. Кобилянської «Природа», «Некультурна», «Битва», «Valse melancolique», «Жебрачка», «Він і вона».

Предмет дослідження – специфіка художнього психологізму в новелістиці О. Кобилянської та особливості його сприймання читачами.

Теоретико-методологічну основу наукової роботи становлять праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених з історії та теорії літератури. Методологічним підґрунтям для аналізу жанрових та родових особливостей прозових творів та характеру родо-жанрової динаміки є праці Ю. Авдиковича, О. Бабишкіна, Ю. Гречанюка, Т. Гундорової, Н. Калениченко, І. Каменської, Н. Копистянської, С. Павличко, та ін.

Для реалізації мети та завдань курсового дослідження використовувались такі **методи**:

- 1) описовий метод, зорієнтований на виділення основних рис літературної діяльності О. Кобилянської;

- 2) порівняльний (компаративний) метод, який використано задля осмислення літературної концепції новелістки, її життєвої позиції, світогляду, творчої еволюції;

4) біографічний метод допоміг з'ясувати чинники, під впливом яких відбувалося творче становлення письменниці, розвивалися гуманні риси, що втілилися у літературній творчості;

5) історико-літературний метод застосований для аналізу становлення та розвитку основних естетичних і теоретико-літературних засад О. Кобилянської.

Апробація результатів дослідження. Результати наукового дослідження висвітлено в одноосібній статті «Психологізм новелістики Ольги Кобилянської» («Літературознавчі студії», вип. 10, Вінниця, 2016) та в доповіді на Звітній науковій конференції викладачів, аспірантів, студентів Інституту філології й журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського (20 квітня 2016 року).

Попередній захист дипломної роботи відбувся на засіданні кафедри української літератури інституту філології й журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського (протокол №12 від 12 квітня 2016 року).

Структура та обсяг роботи. Дипломне дослідження складається зі вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків та списку використаної літератури, що вміщує 66 позицій. Загальний обсяг – 65 сторінок.

Список використаної літератури

1. Авдикович О. Гуси // Українська новелістика кінця XIX початку XX ст.: Оповідання. Новели. Фрагментарні форми (ескізи, етюди, нариси, образки, поезії в прозі). К., 1989.– С. 468-471.
2. Бабишкін О. Майстерність портретної характеристики (жіночі образи в творах О. Кобилянської) / О.К. Бабишкін // Радянське літературознавство. – 1963. – № 6. – С. 96-102.
3. Бабишкін О. Ольга Кобилянська : нарис про життя і творчість / Олег Бабишкін. – Львів : Кн.-журн. Вид-во, 1963. – 192 с.
4. Баса О. Її лілеї (твори Ольги Кобилянської про неї саму) // Молода нація. Вип. 5., 1997. – С. 35-40.
5. Березняк М. Типы и функции художественной детали в англоязычной прозе : автореф. дисс. канд. филол. наук / М.А. Березняк. – Одесса, 1985. – 17 с.
6. Венгуренко Н. Художній світ Ольги Кобилянської у контексті проблеми синтезу музики та живопису в українській літературі / Н. Венгуренко // Київська старовина. – 2003. – №4. – С. 55-59.
7. Галіш А. Проблема людини і природи в новелі Ольги Кобилянської «Битва» / А. Галіш // Ольга Кобилянська: сторінками життя і творчості: зб. ст. асп. і студ. Сучав. ун-ту «Штефан чел Маре» (Румунія) та Чернів. нац. ун-ту ім. Ю. Федьковича (Україна) / [уклад. Д. Волощук]. – Suceava : [б. в.], 2005. – С. 23-27.
8. Гречанюк Ю. Психологізм новели Ольги Кобилянської / Ю. Гречанюк // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. / редкол.: Н.В. Гуйванюк. – Чернівці : Рута, 1999. – Вип. 58/59 : Слов'янська філологія. Ольга Кобилянська – письменниця і громадянка: національне і загальнолюдське : до 40-річчя від дня народження. – С. 35-36
9. Гузар З. Художественная деталь в произведениях Ивана Франко Бориславского цикла // автореф. дис. канд. филол. наук / З. Гузар. – Львов : ГУ, 1990 – 28 с.

10. Гундорова Т. Неоромантичні тенденції творчості Ольги Кобилянської (До 125-річчя з дня народження) // Радянське літературознавство. 1988. – №4. – С. 32-42.
11. Данилюк І. Проблема психології надлюдини у творчості О. Кобилянської. / Данилюк І. Історія психології в Україні: Західні регіони (ост. чверть ХІХ – І пол. ХХ ст.), Навч. посібн. К., 2003. – С. 138-148.
12. Дем'янюк М. До проблеми внутрішнього монологу в модерній українській і російській літературі кінця ХІХ початку ХХ століття // Літературознавчі обрії. Праці молодих учених України. К., 2000. Вип. 1. С. 139-141.
13. Демченко І. Особливості поетики Ольги Кобилянської: Монографія. К., 2001. – 208 с.
14. Денисюк І. Розвиток української малої прози ХІХ – поч. ХХ ст. / І.О. Денисюк. – Львів, 1999. – 214 с.
15. Денисюк І. Українська новелістика кінця ХІХ початку ХХ ст. // Українська новелістика кінця ХІХ початку ХХ ст.: Оповідання. Новели. Фрагментарні форми (ескізи, етюди, нариси, образки, поезії в прозі). К., 1989. – С. 5-26.
16. Денисюк І. Розвиток української малої прози ХІХ початку ХХ ст. К.: Вища школа, 1981. – 215 с.
17. Денисюк І. Розвиток української малої прози ХІХ початку ХХ ст. Львів: Академічний експрес, 1999. – 238 с.
18. Дмитренко Н. Музика й живопис у творчості Ольги Кобилянської та Мирослава Шашкевича: синкретизм художньої образності : автореф. дис...канд.філол. наук : 10.01.05 «Порівняльне літературознавство» / Наталя Дмитренко ; Київ. нац. Ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : [б. в.], 2010. – 20 с.
19. Добин Е. Сюжет и действительность. Искусство детали / Е. Семенович Добин // Л. О изд-ва «Советский писатель», 1981. – 432 с.

20. Есин А. Принципы и приемы анализа литературного произведения : учеб. пособие для студентов и преподавателей филол. фак., учителей-словесников / Андрей Борисович Есин. – 4-е изд., испр. – М. : Флинта : Наука, 2002. – 246 с.
21. Євшан М. Ольга Кобилянська / Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ століття. Книга перша. К., 2001. – С. 111-116.
22. Жижченко Л. Ольга Кобилянська та її фемінізм. // Український модернізм зі столітньої відстані. Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. / Збірник праць. Випуск Х, спеціальний. Рівне, 2001. – С. 253-259.
23. Жук М. Вона // Українська новелістика кінця ХІХ початку ХХ ст.: Оповідання. Новели. Фрагментарні форми (ескізи, етюди, нариси, образки, поезії в прозі). К., 1989. – С. 549-559.
24. Жук М. Дора // Українська новелістика кінця ХІХ початку ХХ ст.: Оповідання. Новели. Фрагментарні форми (ескізи, етюди, нариси, образки, поезії в прозі). К., 1989. – С. 545-549.
25. Зборовська Н. Меланхолійна прелюдія до «поважної» творчості О. Кобилянської // Зборовська Н. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури. – К.: Академвидав, 2006. – С. 243-259.
26. Калениченко Н. Українська література кінця ХІХ – початку ХХ ст.: напрями, течії. – К., 1983. – 120 с.
27. Каменська І. Концепт подвійного семантичного поля у творчості Ольги Кобилянської (за творами «Ніоба», «Valse melancolique», «Некультурна», «Земля», «Через кладку») : автореф. дис. ... канд. філол. Наук : 10.01.01 «Українська література» / Ірина Василівна Каменська ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – [б. в.], 2003. – 20 с.
28. Камінчук О. Світоглядно-естетична еволюція творчості Ольги Кобилянської // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство.

Збірник наукових праць. Випуск XI. Рівне, 2002. С. 120-128., Чернівці, 1999. – 180 с.

29. Кейван І. Центральність маргіналів Ольги Кобилянської // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія. – Чернівці: Книги – XXI, 2004. – Вип. 216-217. – С. 47-50.

30. Кирилюк С. Ольга Кобилянська і світова література. – Чернівці: Рута, 2002. – 176 с.

31. Кирилюк С. Персона й тіні творчої особистості в прозі Ольги Кобилянської // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія. – Чернівці: Рута, 2008. – Вип. 394-398. – С. 212-219.

32. Клочек Г. Поетика і психологія / Г.Д. Клочек. – К. : Знання (Серія 6 «Духовний світ людини». Тематичний цикл «Література». – №7), 1990. – 48 с.

33. Кобилянська О. Слова зворушеного серця. Щоденники. Автобіографії. Листи. Статті та спогади. К., 1982. 359 с.

34. Кобилянська О. Твори в п'яти томах. Т. 1. К., 1963. – 492 с.

35. Кобилянська О. Твори в п'яти томах. Т. 2. К., 1963. – 480 с.

36. Кобилянська О. Твори в п'яти томах. Т. 3. К., 1963. – 440 с.

37. Кобилянська О. Твори в п'яти томах. Т. 4. К., 1963. – 512 с.

38. Кобилянська О. Твори в п'яти томах. Т.5. К., 1963. – 768 с.

39. Кобилянська О. Твори: В 2 т.: Т.1. К.:Дніпро, 1988. – 541 с.

40. Ковалів Ю. Літературознавча енциклопедія: У 2-х т. – К., 2007. – С. 66-68.

41. Ковальчук О. Ольга Кобилянська та її повість «Людина» // Дивослово. 2002. – № 12. – С. 38-44.

42. Козачек М. Метафоризація в художньому творі (витоки та методологія дослідження) // Проблеми сучасного літературознавства: Зб. наук. праць. Одеса, 2001. Вип. 7. – С. 21-26.

43. Крупка М. Еволюція жіночих образів у феміністичній прозі («Некультурна» Ольги Кобилянської) // Наукові записки. Серія філологічна. Острог, 2000. – С. 170-174.
44. Крупка М. Неоромантичний дискурс у художньому освоєнні Ольги Кобилянської// Український модернізм зі столітньої відстані. Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. Вип. X, спеціальний. Рівне, 2001. – С. 245-253.
45. Крупка М. Жіноча ідея у творчості Ольги Кобилянської // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. Вип. VII. Рівне, 1999. –С. 108-112.
46. Крупка М. Новела «Valse melancolique» у контексті феміністичної прози Ольги Кобилянської // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. Вип. VIII. Рівне, 2000. – С. 216-220.
47. Крупка М. Особливості пейзажної новелістики Ольги Кобилянської на прикладі оповідання «Природа» // Проблеми сучасного літературознавства. Вип. 4. Одеса, 1999. С. 119-124.
48. Кузнецов Ю. Імпресіонізм в українській прозі кінця XIX – початку XX ст. (проблеми естетики і поетики). – К., 1995. – С. 56-58
49. Кухаренко В. Інтерпретація тексту. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 272 с.
50. Левченко Г. Психоаналітична інтерпретація прози Ольги Кобилянської : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 «Українська література» / Г. Левченко ; НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – К. : [б. в.], 2005. – 20 с.
51. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / автор-укладач Ковалів Ю.І. – К. : Академія, 2007. – Т. 1. – 607 с.
52. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Громяк, Ю.І. Ковалів [та ін.]. – К., 1997. – 752 с.

53. Лучинская Е. Постмодернистский дискурс: семиологический и лингвокультурологический аспекты интерпретации. – Краснодар: Кубанский университет, 2002. – 197 с.

54. Мацапура В. Літературний психологізм та його роль у художньому творі. Основні форми і прийоми / В. І. Мацапура // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2000. – №1. – С. 41-43.

55. Мацяк О. Синтез мистецтв у прозі Ольги Кобилянської: проблема самототожності письменниці : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 «Українська література» / Ореста Маркіянівна Мацяк; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : [б. в.], 2006. – 19 с.

56. Михайлов Н. Теория художественного текста. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 224 с.

57. Михайловська Н. Трагічні оптимісти. Екзистенційне філософування в українській літературі ХІХ – пер. пол. ХХ ст. / Н. Михайловська. – Львів: Світ. – 1998. – 212 с.

58. Науменко Н. Символіка в образній структурі української новелістики кінця ХІХ – поч. ХХ ст.: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філол. наук: 10.01.01 / Н.В. Науменко. – К., 2002. – 68 с.

59. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі: Монографія. – 2-ге вид., перероб. і доп. / С. Павличко. – К.: Либідь, 1999. – 447 с.

60. Павлишин М. Ольга Кобилянська. Прочитання. – Харків: Акта, 2008. – 357 с.

61. Поспелов Г. Теория литературы : учебник для студентов филологических специальностей университетов / Г. Поспелов. – М. : «Высшая школа», 1978. – 351 с.

62. Починок Л. Ольга Кобилянська: Знайома постать у новому ракурсі: Навчальний посібник. – Кам'янець-Подільський: ПП. Мошак М.І., 2005. – 192 с.
63. Рибалко І., Ткач Л. Жанр новели в українському історико-літературному процесі ХІХ – ХХ століть: Навч. посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2014. – 52 с.
64. Томчук Л. Феномен жіночого письменства в українській літературі кінця ХІХ та початку ХХ століть : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01 «Українська література», 10.01.06 «Теорія літератури» / Л. Томчук ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : [б. в.], 2011. – 40 с.
65. Чопик Р. Переступний вік: Українське письменство на зламі ХІХ – ХХ ст. – Львів-Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. – С. 62-115.
66. Чернопиский М. Творча індивідуальність Ольги Кобилянської в культурологічному контексті другої половини ХІХ ст. / М.Г. Чернопиский // Творчість Ольги Кобилянської у контексті української та світової літератури: до 125-річчя з дня народження письменниці : тези доп. і повідомл. Республік. наук. конф. / редкол.: Б.І. Мельничук (відп. ред.) [та ін.]. – Чернівці : ЧДУ, 1998. – Ч. 1 : Літературознавство. – С. 67-69.